

ЕКОНОМІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

УДК 65.012.8:656.71.003

JEL Classification Code: D81, L50 L93, R41

Вовк О.М.

*к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки повітряного транспорту
Національний авіаційний університет*

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

В статті об'єктом дослідження виступає система економічної безпеки, при цьому автор сконцентрувала дослідження на розробці організаційно-економічного механізму розвитку системи економічної безпеки транспортного підприємства. Під організаційно-економічним механізмом розвитку економічної безпеки слід розуміти послідовність заходів з нарощування рівня та удосконалення системи економічної безпеки, що зумовлена сукупністю взаємозалежних елементів та етапів, сформованих спрямованістю розвитку та змінами середовища. При формалізації механізму важливо визначити напрями взаємодії основних елементів та окреслити їх основні управлінські функції. Для забезпечення розвитку системи економічної безпеки необхідно узгоджувати і ресурсомісткість, і ефективність, і рівень безпеки. Управління формуванням та реалізацією механізму ґрунтується на послідовності процесів, що поетапно розкривають характер впливів середовища, взаємодію підсистем економічної безпеки, застосування методичного інструментарію при зниженні ресурсомісткості та нарощуванні ефективності й профілю економічної безпеки. Механізм дозволяє здійснювати управління економічною безпекою транспортного підприємства з урахуванням спрямований на досягнення такого стану, за якого будь-які загрози вчасно виявлятимуться та ліквідуватимуться з мінімальними витратами, досягатиметься найвищий рівень виконання і реалізації стратегій розвитку транспортного підприємства.

Ключові слова: економічна безпека; організаційно-економічний механізм; система; транспортне підприємство, розвиток, ефективність, ресурсомісткість.

Постановка проблеми. Економічна безпека суб'єктів господарювання в умовах динамічності та відкритості інформаційних технологій потребує постійного удосконалення та модернізації. На сучасні виклики щодо постійного моніторингу загроз, потреби обґрунтування адаптаційної політики задля збереження конкурсних переваг, нарощування безпеки та якості продукції, конкурентоспроможності й ринкового статусу підприємства, проведення економічно ефективних інтеграційних процесів необхідно впроваджувати на підприємстві сучасні технології захисту і прогнозування, обґрунтовувати доцільність витрат на систему економічної безпеки та прогнозувати їх динаміку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання ефективності управління економічною безпекою підприємств (Ареф'єва О.В. [1], Гончаров Г.О. [2], Кавун С.В. [3]) або національною безпекою (Мунтіян В.І. [4] або Зеркалов Д.В. [5]), опис процесів управління складовими (Аверчів І.М. [6]), аналіз та прогнозування факторів та загроз, розробки системи превентивних заходів (Мізюк В.В. [6], Аверічев І.М. [7]), управління витратами (Бондаренко О.М. [8]) досить детально розглянуті в економічній літературі. Разом з тим,

дослідники мало приділяють увагу реформуванню, гнучкості системи економічної безпеки, проектуванню напрямів перспективного розвитку та впровадження новітніх досягнень у цифровій економіці.

Мета дослідження. В умовах динамічного розвитку та необхідності постійного реформування в напрямках інноваційного оновлення і виробничих і управлінських систем підприємства постає завдання наукового обґрунтування організаційно-економічного механізму розвитку системи економічної безпеки.

Виклад основного матеріалу. Досить часто під організаційно-економічними механізмами в економічній сфері розуміють сукупність методів та заходів, які використовуються для досягнення поставлених цілей і містять опис інструментарію впливів на об'єкт дослідження. Наприклад, Пономарьов В. Пожуєва Т.О., Овчаренко О.В. розглядають механізм забезпечення економічної безпеки підприємства як сукупність управлінських, економічних, організаційних, правових і мотиваційних способів гармонізації інтересів підприємства з інтересами суб'єктів зовнішнього середовища, за допомогою чого забезпечується отримання ними прибутку, величина якого є достатньою, як мінімум, для перебування підприємства в економічній безпеці [9, 10]. Основу механізму забезпечення бажаного рівня економічної безпеки життєдіяльності великомасштабних економіко-виробничих систем становить наявність певної сукупності корпоративних ресурсів, у т.ч. ресурсу економічної безпеки, та визначених практик роботи з такими ресурсами [11]. Проте зазначенні визначення не враховують системність та синергічність взаємодії елементів механізму, не описують перспективи розвитку системи економічної безпеки. Крім того, зазначені автори виокремлюють в структурі організаційно-економічного механізму інструментарій підвищення рівня безпеки, не розкриваючи економічні методи впливу суб'єкта на об'єкт.

Для визначення організаційно-економічного механізму розвитку системи економічної безпеки та враховуючи особливостей діяльності транспортних підприємств, необхідно розробити концепцію формування механізму, створити комплекс методологічних підходів та методичних рішень, які мають спрямовуватись на обґрунтування перспектив впровадження сучасних технологій забезпечення економічної безпеки, необхідні для впровадження концепції в практику управління розвитку системи забезпечення економічної безпеки на транспортних підприємствах може бути представлений як цілісна організаційно-економічна система, що є складовою частиною в загальній структурі господарського механізму підприємства. При цьому, під організаційно-економічним механізмом розвитку економічної безпеки слід розуміти послідовність заходів з нарощування рівня та удосконалення системи економічної безпеки, що зумовлена сукупністю взаємозалежних елементів та етапів, сформованих спрямованістю розвитку та змінами середовища.

Об'єктом управління в механізмі являється економічна безпека транспортного підприємства, яка включає компоненти складових безпеки

діяльності підприємства та спрямовується на досягнення поставлених цілей (рис. 1).

Цілі забезпечення економічної безпеки автором пропонується розподілити на кількісні та якісні, що дозволить структурувати методи впливу на них за компонентами складових. Так для забезпечення мінімізації втрат потрібно застосувати методи фізичної, техніко-технологічної, екологічної, економіко-виробничої та правової безпеки. Основою для забезпечення цілей та напрямів, підтримки належного рівня економічної безпеки підприємства є своєчасне та оптимальне застосування відповідних методів, базуючись на відповідних принципах, які мають регулювати всі аспекти забезпечення економічної безпеки.

З вище означеного можна зробити висновок, що організаційно-економічний механізм розвитку системи економічної безпеки транспортного підприємства повинен володіти такими характеристиками: за рівнем функціонування – реалізується на рівні підприємства; за способом здійснення цілей є механізмом змішаного управління, який об'єднує в собі самоуправління та управління ринковими структурами, також на нього впливають державні органи і ринкові умови; за способом реалізації є інструментом нарощування рівня економічної безпеки у динаміці; до складу механізму управління економічною безпекою підприємства входять внутрішня та зовнішня складові регулювання. У відповідності до розглянутих характеристик механізм розвитку системи економічної безпеки підприємства представляє собою сукупність органічно взаємопов'язаних та взаємодіючих елементів, узгоджене функціонування яких підпорядковано здійсненню і підвищенню ефективності системи безпеки, спрямованого на вирішення завдань, визначених зовні із продиктованих внутрішніми цілями розвитку потреб підприємства.

При формалізації організаційно-економічного механізму розвитку системи економічної безпеки транспортного підприємства важливо визначити напрями взаємодії основних елементів та окреслити їх основні управлінські функції. З економічної точки зору, при формуванні механізму забезпечення економічної безпеки, потрібно враховувати не лише загрози та їх вплив на підприємство водного транспорту, а й головну мету функціонування будь-якого підприємства – отримання прибутку та його капіталізацію. Таким чином, при управлінні економічною безпекою необхідно узгоджувати і ресурсомісткість, і ефективність, і рівень безпеки. Крім того, визначальним аспектом забезпечення економічної безпеки на транспортних підприємствах виступає постійний контроль та організація процесу її створення на всіх етапах. Дана вимога зумовлено фактором часу, оскільки виробництво і споживання транспортної послуги збігаються в часі.

На рис. : 1. – вплив суб'єкта на об'єкт та визначення його характеристик; 2. – факторний вплив середовища, аналіз загроз; 3. – вплив характеристик об'єкта на підсистему управління ЕБ та прийняття рішень; 4. – управління реалізацією напрямів, функцій, принципів при формуванні ресурсного забезпечення; 5 – оцінка та оптимізація ресурсів; 6. – процес визначення методів управління рівнем профілю, ефективністю та ресурсомісткістю; 7. – отримання ефектів від реалізації механізму; 8 – зростання ефективності, корпоративної безпеки та рівня капіталізації підприємства.

Рисунок 1 – Організаційно-економічний механізм розвитку системи економічної безпеки на підприємстві

Управління формуванням та реалізацією організаційно-економічного механізму розвитку системи економічної безпеки транспортного підприємства ґрунтується на послідовності процесів, що поетапно розкривають характер впливів середовища, взаємодію підсистем економічної безпеки, застосування методичного інструментарію при зниженні ресурсомісткості та нарощуванні ефективності й профілю економічної безпеки.

Висновки. Автором запропоновано схему організаційно-економічний механізм розвитку системи економічної безпеки транспортного підприємства, який представляє собою сукупність органічно взаємопов'язаних та взаємодіючих елементів, узгоджене функціонування яких сприяє мінімізації загроз, підвищенню ефективності використання ресурсів підприємства, забезпечує виконання цілей підприємства в рамках обраної стратегії розвитку в умовах динамічних змін. Механізм дозволяє здійснювати управління економічною безпекою транспортного підприємства з урахуванням спрямований на досягнення такого стану розвитку економічної системи, за якого будь-які загрози вчасно виявлятимуться та ліквідуватимуться з мінімальними витратами, досягатиметься найвищий рівень виконання і реалізації стратегій розвитку транспортного підприємства.

Список використаних джерел

1. Ареф'єва О.В., Кузенко Т.Б. Планування економічної безпеки підприємств: монографія. К., 2004. 172 с.
2. Гончаров Г.О. Теоретичні та практичні основи вдосконалення системи економічної безпеки малого підприємництва в Україні: Монографія. Полтава, 2014. 332 с.
3. Кавун С.В., Пилипенко А.А., Ріпка Д.О. Економічна та інформаційна безпека підприємств у системі консолідованої інформації. Х., 2013. 364
4. Мунтіян В.І. Економічна безпека України. К., 1999. 462 с.
5. Зеркалов Д.В. Экономическая безопасность: Монография. К.: Основа, 2011. 586 с.
6. Мізюк В.В. Економічний механізм забезпечення авіаційної безпеки авіатранспортних підприємств: дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04.. К.: НАУ, 2011. 193 с.
7. Аверічев І.М. Механізм забезпечення економічної безпеки підприємств водного транспорту: дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04.. К.: КДАВТ ім. гетьмана П.Конашевича-Сагайдачного, 2015. 214 с.
8. Бондаренко О.М. Оцінка економічної безпеки авіакомпаній: дис. ... канд. екон. наук: 08.07.04 К., 2004. 177 с.
9. Пономарьов В.П. Формування механізму забезпечення економічної безпеки підприємства: Автореф. дис. канд. екон. наук: 08.06.01 / В.П. Пономарьов; Східноукр. держ. ун-т. Луганськ, 2000. 27 с
10. Пожуєва Т.О. Оцінка рівня економічної безпеки підприємства. *Економічний форум*. 2011. №2. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ekfor/2011_2/40.pdf
11. Гуцалюк О.М., Череватенко В.А. Корпоративні механізми забезпечення економічної безпеки великомасштабних економіко-виробничих систем// *Актуальні проблеми економіки*. №6(192), 2017. С. 61-71

Вовк О.Н.

*к.э.н., доцент Доцент кафедры экономики воздушного транспорта
Национальный авиационный университет*

ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКИЙ МЕХАНИЗМ РАЗВИТИЯ СИСТЕМЫ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

В статье объектом исследования выступает система экономической безопасности, при этом автором сконцентрировано исследования на разработке организационно-экономического механизма развития системы экономической безопасности транспортного предприятия. Под организационно-экономическим механизмом развития экономической безопасности следует понимать последовательность мероприятий по наращиванию уровня и совершенствования системы экономической безопасности, что обусловлено совокупностью взаимосвязанных элементов и этапов, сформированных направленностью развития и изменениями среды. При формализации механизма важно определить направления взаимодействия основных элементов и определить их основные управленческие функции. Для обеспечения развития системы экономической безопасности необходимо согласовывать и ресурсоемкость, и эффективность, и уровень безопасности. Управление формированием и реализацией механизма основывается на последовательности процессов, поэтапно раскрывают характер воздействий среды, взаимодействие подсистем экономической безопасности, применение методического инструментария при снижении ресурсоемкости и наращивании эффективности и профиля экономической безопасности. Механизм позволяет осуществлять управление экономической безопасностью транспортного предприятия с учетом направленный на достижение такого состояния, при котором любые угрозы вовремя будут выявлены и ликвидированы с минимальными затратами, будет достигаться высокий уровень исполнения и реализации стратегий развития транспортного предприятия.

Ключевые слова: экономическая безопасность; организационно-экономический механизм; система; транспортное предприятие, развитие, эффективность, ресурсоемкость.

Olha Vovk

*PhD in Economics, Associate Professor
Associate Professor at National Aviation University*

ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC MECHANISM DEVELOPMENT OF ECONOMIC SECURITY OF ENTERPRISE

In the article the object of research is the system of economic security, while the author concentrated research on the development of organizational and economic mechanism for the development of the economic security system of the transport company. Under the organizational and economic mechanism for the development of economic security, one should understand the sequence of measures to increase the level and improve the system of economic security, which is determined by a set of interrelated elements and stages formed by the direction of development and changes in the environment. In formalizing the mechanism it is important to determine the directions of interaction of the main elements and outline their main management functions. In order to ensure the development of the system of economic security, it is necessary to coordinate resource-intensiveness, efficiency and security level. The management of the formation and implementation of the mechanism is based on a sequence of processes that gradually reveal the nature of the environmental influences, the interaction of subsystems of economic security, the use of methodological tools while reducing resource intensity and increasing the efficiency and profile of economic security. The mechanism allows to manage the economic safety of the transport company, taking into

account the goal of achieving a state in which any threats will be detected and eliminated at a minimum cost in a timely manner, and the highest level of implementation and implementation of the transport company development strategies will be achieved.

Key words: economic security; organizational and economic mechanism; system; transport enterprise, development, efficiency, resource-intensiveness.
